

เล่าสู่กันฟังจากงานวิจัย

ชาโกะ จัง

เครือข่าย สหกรณ์นิคม เชิงคุณค่า

หัวข้อ

หน้าโครงการคือ **คุณประพจน์ โภคา**

ผู้อำนวยการส่วนจัดนิคมสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ เริ่มโครงการตั้งแต่เดือนเมษายน 2551 ภายใต้คำทามวิจัย 3 ข้อ คือ

1. แนวทางการพัฒนาสหกรณ์นิคมอย่างเป็นระบบ เพื่อก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ในที่ดินและนำประโยชน์สู่สมาชิกและชุมชนควรมีทิศทางอย่างไร
2. แนวทางการปฏิบัติสำหรับการพัฒนาสหกรณ์นิคมสู่การเป็นสหกรณ์นิคมเชิงคุณค่า ที่จะก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างเหมาะสมโดยมีสหกรณ์เป็นแกนประสานการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการผลิตและการตลาดในแนวทางของการเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่าเป็นอย่างไร
3. ตัวแบบสำหรับฐานข้อมูลที่จะสนับสนุนการพัฒนาสหกรณ์นิคมเชิงคุณค่าเป็นอย่างไร

กรมส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลเรื่องการพัฒนาสหกรณ์นิคม มีความเห็นควรให้มีการพัฒนาสหกรณ์นิคมไปในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาการสหกรณ์ จึงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานภายใต้ชุดโครงการ **“การขับเคลื่อนการพัฒนาการสหกรณ์และการค้าที่เป็นธรรม”** โดยเริ่มจากการประชุมเตรียมงานระหว่างทีมประสานงานกลาง (สว.สก.) และทีมวิจัย จากนั้นได้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์สหกรณ์นิคม 4 เวกีในพื้นที่สหกรณ์นิคมต้นแบบ คือ สหกรณ์นิคมสอยดาว จำกัด จ.จันทบุรี สหกรณ์นิคมวิภาวดี จำกัด จ. สุราษฎร์ธานี สหกรณ์นิคมดอนตาลสอง จำกัด จ. มุกดาหาร และสหกรณ์นิคมแม่ระมาด จำกัด จ. ตาก

โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้สมาชิกได้ยอมรับความจริงที่ว่า สิ่งที่ทำมาในอดีตนั้นไม่ถูกต้อง ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ หรือความต้องการที่แท้จริงในอดีตการใช้ประโยชน์ในที่ดินของสหกรณ์นิคมนั้นนึกอยากจะปลูกอะไรก็ปลูก ไม่คำนึงถึงว่าผลผลิตคุ้มค่ากับการใช้ประโยชน์ที่ดิน ถูกหลักวิชาการ และคุ้มค่ากับการประกอบอาชีพหรือไม่ เมื่อมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3-4 แห่ง พบว่า เริ่มมีการยอมรับการเปลี่ยนแปลง และระดมความคิดว่าต้องการอะไรอย่างแท้จริง และชุมชน ในท้องถิ่นจะเกี่ยวพันกันได้อย่างไร มีการ

เชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมกันมากขึ้น นำประสบการณ์ที่ได้ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคม นำประสบการณ์มาเล่าสู่กันฟัง จากนั้นได้ทำการรวบรวมและจัดทำข้อมูลของแต่ละสหกรณ์ โดยใช้แบบสอบถามจากสหกรณ์นิคมทั่วประเทศ

ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการขึ้นต้นคือ ทุกฝ่าย ได้มีส่วนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เริ่มมีแผนแม่บทในการพัฒนา สหกรณ์นิคมได้บ้าง มีตัวแบบสหกรณ์นิคมเชิงคุณค่ารวม 4 สหกรณ์ มีฐานข้อมูลสหกรณ์นิคม 100 สหกรณ์ และมีตัวแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งผลการดำเนินงานตั้งแต่เดือน เมษายน 2551 จนถึง มีนาคม 2552 นั้น ยังไม่แล้วเสร็จ จึงต้องขอต่อเวลาออกไปอีก 6 เดือน โดยผลลัพธ์ในขณะนี้อยู่ที่ การยกร่างแผนแม่บท ซึ่งต้องขอความช่วยเหลือจากหลาย ๆ ฝ่าย แล้วจึงจะจัดเวทีพิจารณาต่อไปอีก 3 ครั้ง เพื่อปรับปรุงแผนฯ แล้วจึงจะจัดทำแผนฯ ให้สมบูรณ์ ส่วนตัวแบบสหกรณ์ทั้ง 4 แห่งนั้นใกล้จะเสร็จเรียบร้อยแล้ว

สำหรับตัวแบบการพัฒนาฐานข้อมูลศักยภาพและการใช้ประโยชน์ที่ดินในสหกรณ์ มีการทำแผนที่ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ผลการจัดเก็บข้อมูล การแสดงผล รวมถึงการแสดงผลเชิงพื้นที่ ทำให้เกิดมุมมองใหม่ของการจัดการฐานข้อมูลที่น่าสนใจ โดยมีพื้นที่ต้นแบบ ที่สหกรณ์นิคมสอยดาว ในนิคมโป่งน้ำร้อน ซึ่งได้จัดทำฐานข้อมูลต่าง ๆ ทั้งขอบเขตของพื้นที่ ข้อมูลเรื่อง แม่น้ำ ป่าไม้ ฯลฯ

และการดำเนินงานขั้นต่อไปคือ เมื่อได้ข้อมูลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้ว จะทำแผนที่เพิ่มเติมต่อไปยังส่วนที่เหลือ โดยจะมีการทำแผนที่ แสดงนิคมทั่วประเทศไทย แสดงที่ตั้งของนิคมแต่ละแห่ง มีสหกรณ์อะไรบ้าง และรายละเอียดเป็นอย่างไร โดยข้อมูลเหล่านี้ได้รับความอนุเคราะห์จากหลายหน่วยงาน ทำให้ได้รู้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาต่อไป นอกจากนี้ยังมีการทำข้อมูลกลุ่มดินในพื้นที่ เพื่อประโยชน์ในการคัดเลือกทำการเพาะปลูก ว่าพืชชนิดใดเหมาะสมกับการเพาะปลูกในกลุ่มดินแบบใด เมื่อได้ข้อมูลเหล่านี้มาทำแผนที่ ก็จะได้นำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาที่ดินนั้น ๆ ว่าต้องทำอะไร ต้องส่งเสริมให้ปลูกพืชชนิดใด เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อพื้นที่นั้น

โครงการนี้คาดหวังไว้ว่าจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในกระบวนการทัศนของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสหกรณ์นิคม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาที่ดิน การพัฒนาสิ่งแวดล้อม รวมถึงเป็นชุดความรู้เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนา สหกรณ์นิคม ในมิติของการแก้ปัญหาความยากจนของสมาชิก สหกรณ์นิคม และความสำคัญในเรื่องของระบบคุณค่าสำหรับการพัฒนาสหกรณ์นิคมได้ต่อไป